Проців Олег
кандидат наук з державного управління
Івано-Франківське обласне управління лісового та мисливського господарства, головний спеціаліст

Історичний досвід організації розведення дичини на прикладі вольєра «Пилявин» графа Й. Потоцького

Розведення дичини у вольєрах є одним з методів інтенсифікації організації мисливського господарства. Вольєрний метод розведення дичини дає змогу проводити акліматизацію інших видів мисливських тварин, вирощувати трофейні екземпляри дичини, полегшувати методи полювання, проводити наукові дослідження та надавати рекреаційні послуги. Цінним досвідом з організації вольєрного господарства слугує організація у 1900 році графом Йозефом Потоцьким вольєрного господарства «Пилявин» біля міста Славути[1][1]. Сьогодні на цьому місці знаходиться Пилиповицьке та Піщівське лісництво. Вольєр «Пилявин» мав площу 5000 га [2][2]. Тогочасні дослідники відзначали, щоб попасти до вольєру потрібно було заїхати у село Пищів, яке знаходилося по дорозі з Києва до Варшави. На північ від дороги виднілись темні ліси, де на площі 20 тис. га розмістилось мисливське господарство. Серед тих лісів сім верств від Пищіва направо від дороги, яка вела до Суховолі, знаходився мисливський палацик. Окрасою палацику була колекція мисливських трофеїв [3][3]. На відміну від інших дослідників, які вказували, що вольєр мав 5 тис. га, Р. Сокальський відзначав, що його площа становила лише 3600 гектарів. Обгороженний вольєр був стояками у 9 стоп (1 стопа = 30 см).

[1] Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S. 23.

[2] Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S. 24.

[3] Do Pilawina. // Łowiec. – 1905. – № 18. – S. 211.

Свою назву вольєр «Пилявин» отримав від гербу родини графів Потоцьких «Пилява» [4][4]. Сучасні дослідники вказують, що мисливський палац знаходиться у 104 квартал Піщівського лісництва. Ловчим (відповідальним за ведення мисливського господарства у вольєрі) в 1905 році був п. Мікула [5][5].

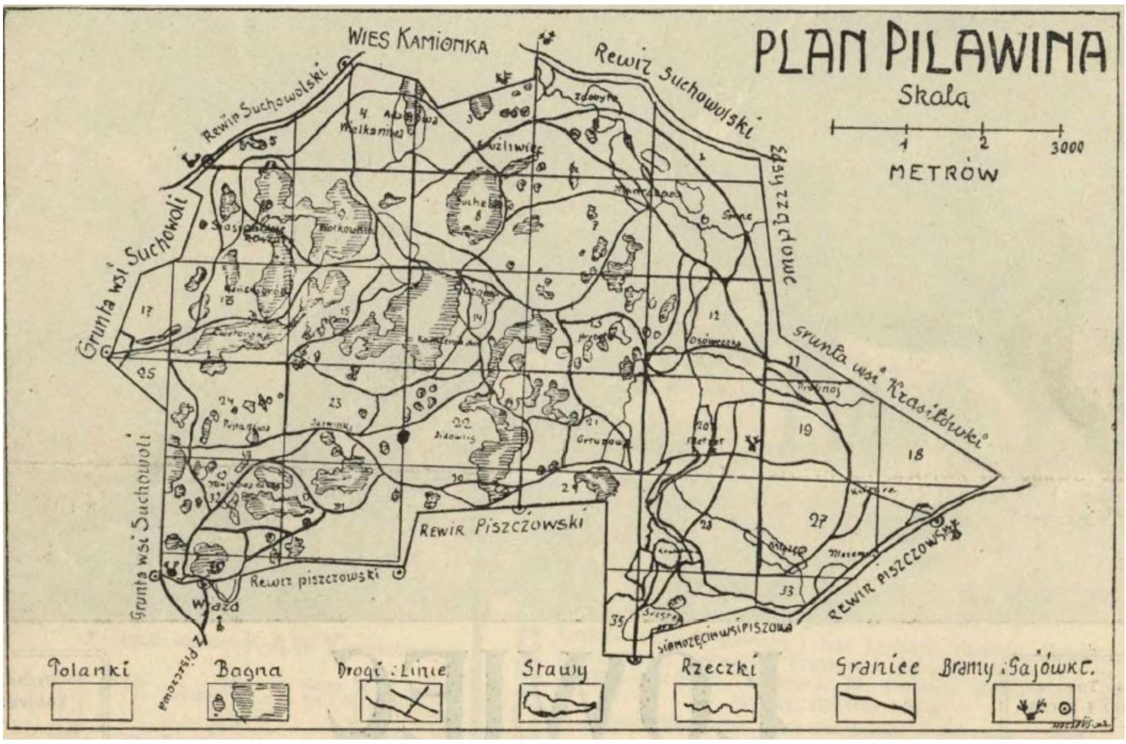
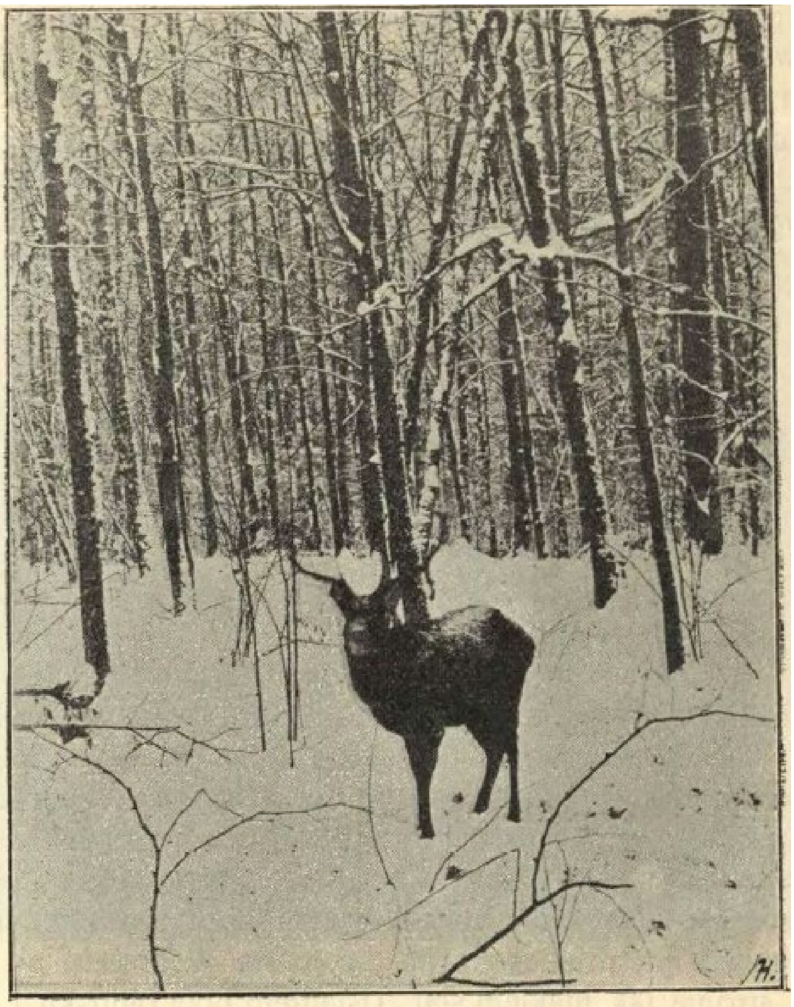

Схема вольєру «Пилявин»

[4] Sokalski.R. Łowiectwo na Wołyniu. // Łowiec – 1910. – № 21. – S.17.
[5] Do Pilawina. // Łowiec. – 1905. – № 19. – S. 224.

„Z Pilawina". Cervus Dybowskii.

Фотографія оленя Дубовського у вольєрі «Пилявин»

„Z Pilawina". Cervus maral Asiaticus.

«З Пилявина» олені марали

З метою наповнення вольєру мисливськими видами тварин Потоцький здійснював закупівлю дичини у багатьох країнах Європи. Перші тварини, яких тут випустили, були лосі з Литви з господарства князя Антонія Радзивілла. Це був у Галичині перший випадок розведення лосів у вольєрі [6][6]. У 1902 році у Гамбурзі Потоцький закупив 2 самці та 5 самиць оленя американського (Cervus canadensis). У 1903 році у Єнісейській губернії було закуплено оленів маралів (Cervus maral, wapiti arialiens) – одного самця та дві самиці й сибірських козуль (Cervus pygargus). У зоологічному парку Берліна було закуплено п'ятнистого маньчжурського оленя (Cervus Dybowski) – 2 самці і 3 самиці. У 1904 році Потоцький отримав у подарунок від царя Миколи II зубрів з Біловезької пущі. У цьому ж році у Зоологічному парку Берліна було закуплено перських оленів (Cervus caucasicus vel persicus). У 1904 році з царського вольєру у Гатчині було отримано два зубри, за яких віддали два самці американського оленя. Крім

[6] Krogulski S. Wystawa sportowo-przemyslowa w Warszawie.// Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 11-12. – S. 93–94.

того, були закуплені олені (марали). Для цього він направляв свого працівника Ромуальда Сокальського [7][7]. У 1905 році його господарство поповнилось парою бізонів (Bos bison americanus), а в 1907 році Потоцький спеціально відрядив експедицію для закупівлі дичини під керівництвом ловчого Павловського до Іркутській губернії, де було закуплено 2 самці та 4 самиці благородного оленя (Cervus maral). Також було закуплено пару північних оленів, але невдовзі вони загинули. Як припускали спеціалісти, через кліматичні умови. У 1908 році князь Бедворд з Англії подарував графу бізона, а іншого було закуплено в Берліні. Також проведено обмін тваринами з зоологічного парку Петербурга: три лосі було обміняно на одного бізона. У 1908 році з Семипалатинська було привезено пару тяншанських оленів (Cervus songaricus) та дві пари кабаргів (Moschus moschiferus). Крім копитних тварин до вольєру завозили багато зайців-біляків, бобрів, глухарів. На 1 липня 1910 року у вольєрі знаходились: олень американський (Cervus canadensis) – 74 особини, сибірський (maral asiaticus) – 42, камчатський (Cervus Dybowski) –14, перський (C. caucasiensis vel persicus) – 17, 8 зубрів [8][8]. У 1912 році у вольєрі «Пилявин» було 2 бобри, 8 зубрів, 1 бізон, 58 лосів, 98 оленів (вапіті), 46 оленів-маралів, 2 кашмірські олені, 4 тяншанські олені, 18 кавказьких оленів, 16 оленів Дубовського, 3 антилопи, 2 перські газелі, 48 сибірських козуль, 24 зайці-біляки, 3 ведмеді, 2 чорні лебеді [9][9]. Часопис Галицького товариства охорони тварин – «Місячник» порівнював вольєр «Пилявин» з американським Єллоустонським парком [10][10], бо сюди теж приїжджало багато науковців з Англії, Франції, Німечини, Росії [11][11]. У 1908 році англієць Лідеккер видав

[7] Mniszek A. Egzotyczne gatunki cervidów. // Łowiec – 1905. – № 2. – S.17.

[8] Sokalski.R. Łowiectwo na Wołyniu. // Łowiec – 1910. – № 24. – S.284-285.

[9] Krogulski S. Wystawa sportowo-przemyslowa w Warszawie.// Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 11-12. – S. 93–94.

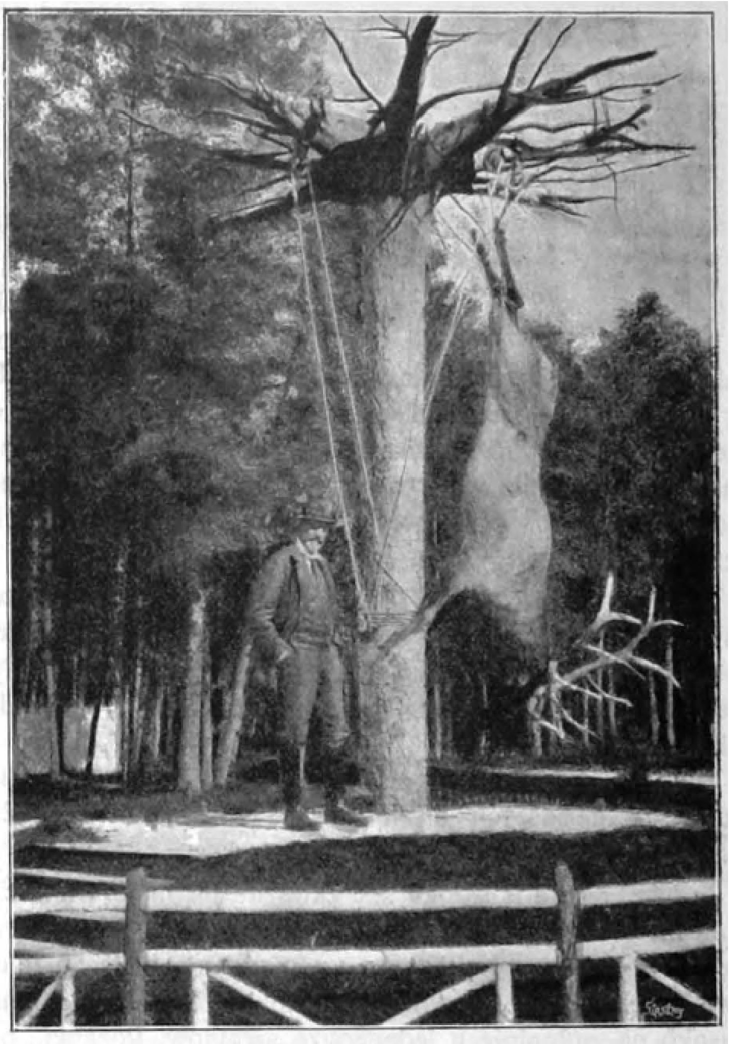
[10] Krogulski S. Wystawa sportowo-przemyslowa w Warszawie.// Miesięcznik galicyjskiego Towarzystwa Ochrony Zwierząt. – 1912. – № 11-12. – S. 93–94.

[11] Pierwszy wapiti ubity w Pilawinie. // Łowiec – 1910. – № 20. – S.237.

книгу про вольєр, а полювання у вольєрі англійця Віннаса було знято на кінокамеру. До цього фільму також увійшли полювання Йозефа Потоцького в Англії, коли він гостював у лорда Мардоналда [12][12].

Однак, суспільні конфлікти не сприяли розвитку вольєру. У 1907 році почастішали селянські бунти і, як наслідок, збільшились випадки браконьєрства. Тому Йозеф Потоцький отримав дозвіл влади і сам утримував приватну поліцію, яка складалась з 24 козаків [13][13]. Під час Першої світової війни вольєр був майже повністю знищений [14][14].

[12] Pilawin w kinematografie. // Łowiec Wielkopolski. – 1914. – № 11. – S.196.
[13] Z Pilawina. // Łowiec. – 1907. – № 2. – S. 13-15.
[14] Dyakowski B. O dawnych łowach i dawnej zwierzynie. – wyd. Drugie. – Warszawa: Wyd-wo ARCTA, 1925. – S. 23.

А. Водзіцький разом з господарем добув оленя (вапіті) вагою 326 кг. [15][15]

Крім розведення копитних у вольному господарстві «Пилява» Потоцький займався розведенням фазанів. У селі Антоніни біля Шепетівки на площі 180 моргів він організував фазанове господарство «Воліцка». У 1902 році у господарстві було 700 фазанів. Для збільшення чисельності він в Англії закупив 2 тис. фазанячих яєць. Для зменшення негативного значення хижаків в 1902 році було добуто 37 лисиць. На полюванні в Антонінах в 1902 році були генерал Штемпель, граф Юліан Тарновський, граф Казимир Водзіцький [16][16]. 23 жовтня 1905 року тут полювали князі Кароль Радзивіл і Губерт

[15] Mniszek A. Egzotyczne gatunki cervidów. // Łowiec – 1905. – № 2. – S.17.

[16] Kronika. // Łowiec – 1902. – № 23. – S. 278.

Любомирський, графи Томаш Замойський і Ксавери Орливський, барон Густав Таубе та пан Тадеуш Даховський та власник Йозеф Потоцький. На полюванні було добуто одну козулю, 919 фазанів, 26 зайців, 25 кроликів. Найліпших результатів досяг Томаш Замойський, який добув 255 фазанів, 7 зайців і 5 кроликів [17][17].

Процiв О.Р. Історичний досвід організації розведення дичини на прикладі вольєра «Пилявин» графа Й. Потоцького // Передумови та перспективи раціонального використання природно-ресурсного потенціалу : матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 28 трав. 2018). – Полтава : ПДАА, 2018. – С. 135-138.

[17] Korespondencye. // Łowiec. – 1905. – № 22. – S. 265.